

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ, 27. ЈАНУАРА 1902.

ГОД. XXVII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 15

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења поворишне дружине у Н. Саду свакда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по таблици. — Стоји за Нови Сад 80 д. а на страну 1. кр. 20 д. месечно.

ШЕКСПИР И МОДЕРНА ПОЗОРНИЦА.

(Наставак.)

Да се та кроз и кроз различна нарав обе те позорнице није схватала као што ваља, доказују и Шекспирови немачки имитатори. Чак Гете и Шилер као да су у том погледу криво разумели Шекспира. Њих двоје су мислили, да се угледају на његов пример тим, што су у својим драмским првеницама допустили себи готово неограничену слободу у промени призорâ. Нису ни помишљали, да је у Шекспира промена призорâ имала са свим друго значење, те су на реалистичну позорницу пресадили методу, која је символичној позорници своствена и с њом срасла.

Отуд пак даје се извести важна конклузија. Ако наиме ваља Шекспирски комад задобити за реалистичну позорницу, мора се пре свега ослободити свих елемената, који су оправдани били само на символичној позорници. Свака драма је уједно и позоришни комад. Као драма може у свом првобитном облику даље живети, као позоришни комад мора се преудесити за промењену позорницу. Шекспирска драма мора се дакле изљуштити из позоришнога комада и мора се удесити за модерну позорницу.

Но до сад се за чудо грчевито чврсто држало спољашности; радије се усепало у живи драмски организам, да се задовоље нека незнатна позорнична упутства. Хтело се, да се Шекспир доведе на модерну позорницу, а није се могло одрећи позорнице XVI. века. То је та унутрашња опрека од више него сто година амо, а од те опреке пате и најгенијалније прераде Шекспирских драмâ.

Према реченом не треба опширна раз-

лагања, да су у Шекспирским драмама све ознаке, које се тичу промене призора, чисто позорнички техничка, спољашња унутрашња. Но како је Шекспирове символичне позорнице са свим нестало, не могу те ознаке за нас — на модерној позорници — имати значаја. Тако п. пр. прва три призори у комаду „Што вам драго!“ садрже три разне ознаке. Први призор збива се у војводину стану, други на улици, трећи у Оливијиној башти. Али ако се — а то је ипак основна мисао, која треба консеквентно да се изведе — те ознаке никако не узму у обзир него се споменута три призора посматрају чисто са гледишта модерне, реалистичне позорнице, онда се може наћи ново — четврто — место, где се призори један за другим могу одиграти без усилавања. Пренесе ли се место у шуму, где морска обала сачињава задак, онда отпадају све промене. Место дакле, које се мора изнаћи, и позорничка опрема, која се мора саставити, са свим су независни од Шекспирових ознака, не трпе таква ограничења, али треба да спасу драмски текст. За драмски текст, који ваља да је очишћен од свију позорнички техничких елемената, мора се на модерној позорници створити примерен оквир — у смислу данашње технике — а то бива на тај начин, да се из Шекспирског комада истреби све, ама баш све, што се односи на промене призорâ или на завршетке чинова. Завршетци чинова, какви долазе данас у Шекспировој драми, нису свакда природна и права одморишта радње, не сачињавају дакле у модерном смислу праве завршетке чинова. Често се тврдило, да завршетци чи-

нова и не потичу од Шекспира. Али ако то и не би било, на данашњој позорници не може да подела постојати, јер на пашој позорници завршетак чина има са свим друго значење, него на Шекспирској, где није било завесе, него се крај чину означава звоном, без прекидања игре. Подела у пет чинова била је у Шекспирово време шаблона. Колико је мало да подела имала свезе са унутрашњим склопом драме, може се доказати примерима. Међу завршним

призором првога чина у „Ромеу и Јулији“ и међу првим призором другога чина леже само неколико минута, напротив међу другим и трећим призором другога чина лежи читава ноћ. Други и трећи призор првога чина у комаду „Што вам драго!“ раздељени су размаком од три дана, напротив последњи призор првога и први призор другога чина долазе непосредно један за другим без прекидања времена.

(Свршиће се).

ХИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Распikuћа“, чаробна позоришна игра у пет чинова, с певањем, од Рајмунда, превео И. Стојановић, музика од Крајцера).

Рајмундово мезимче, његово „Original-Zaubermahrchen in 3 Aufzügen“, које је српски преводилац, ко ли, растегао — ваљда веће параде ради — у пет чинова, прилично је било у милости у новосадске српске публике. По што се први пут јавило 29. марта 1887., редовно се после враћало сваке сезоне све до претпрошле. Претпрошла и прошла прошле су без њега, али сад је ево прегло да се рехабилитује. И критика је српска с њим „стојала на доброј нози“ а да су приказивачи својски за њу ломили копља, сведочи реферат о трећој репризи у 26. броју овога листа ех 1891., где се вели од речи до речи: „само да су нам друкчије декорације и справе па се не бисмо стидели ни бечке позорнице“. Уздах тога референта in puncto декорација и справа не само да није на жалост изгубио ни трунка од своје актуалности, него је на још већу жалост добио сад и трећу тачку те се протаза горње иреалне ипотетичне перијоде мора допунити речима: и савесне спреме. Што јесте, јесте. Не вајдише ту околинити, него се мора на среду „с бојом“. „Распikuћа“ овога пута није био савесно спремљен те критика жали, шту му мора саопштити, да је са овога испита репробован, док се опет не „поткује“ боје. Нека се у том угледа на свога родитеља, на оштрога дресера Рајмунда, за кога с

правом веле, да је кадар био обичњејши шљунак дотле глачати и светлати, док не добије сјај, који га начини те буде готово сличан драгом камену. Па у том заносу пијетета нека приповеди напој речији, како је Рајмунд, док се студирали и пробали његови комади, глумце управо кињио својим готово претераним страховањем, својим већ капризијским наваљивањем, да сваки покрет, сваки нагласак са свим одговори слици, која је њему лебдела пред очима, кад је стварао своје карактере. Али нека не заборави додати, да онда нико у свем Бечу није смео порећи, да се баш тим и мање даровити па чак и са свим незнатни дотерали тако, да су могли задовољити, те је Рајмунд с њима ишао из једне победе у другу. Оно истина и у овом последњем окршају било је двоје троје витешких кумана, којима би по заслуги ваљало на грудима да засја златна колајна рго literis et artibus, али је и њихово витештво морало иничилети у — разбијеној војsci. Било је истина песме, што осваја и ухо и срце, али се морала изгубити у хаосу несклада, који је тог вечера славио славу по позорници. Рајмундов српски „Распikuћа“ не мора бити а прехензиван као немачки, али тек ни он није од оне сорте, што се — истреса из рукава.

Г.

(Свечана представа „Горског вијенца“, по други пут.) Како многи и многи нису могли добити улазница за прву, свечану представу „Горског вијенца“, обновиће се та свечана представа, нарочито на захтевање нашег света са

стране, у понедеоник, 28. јануара (10. фебруара) о. г. Улазнице за ту представу мочиће се добити од данас унапред у књижарници браће М. Поповића. То ће бити представа за народ с обаљеним ценама, а уједно и последња представа пре поласка позоришне наше дружине у Сентомаш.

ПОЗОРИШТЕ.

(Седа трагеткиња Ристориница.) Из Рима пишу: Сви који се у Италији интересују за позориште и уметност, спремају се, да свечано и величајно прославе 29. јануара о. г. осамдесети дан рођења славне трагеткиње Аделаиде Ристоринице. У целој Италији спремају се драматичка друштва, школе за рецептиовање, позоришне управе итд., да тога дана учине достојну почаст великој уметници. Особито се у Риму, где уметница живи, чине велике припреме. Глумачка задруга предаће Ристориници сребрн венац, а на листовима тога венца биће исписан по који знаменит дан из њена живота. Уједно ће та задруга издати албум са 12 фотографија, којима ће се Ристориница представити у њеним најславнијим улогама; други опет албум издаће књижевничко друштво, а тај ће се албум 29. јануара раздавати по целој Италији. Школе за рецептиовање спремају друге дарове. Главна прослава одржаваће се у вече ју „Вале-позоришту“. Позориште ће се дивно осветлити, а ложа, у којој ће Ристориница за време представе седети, окитиће се самим цвећем. По већ утврђеном програму држаће тога вечера Томазо Салвани и говор, даваће се кратка представа, рецептиовање Ермето Новели итд., а на крају предаће се Ристориници лепа статуа од теракоте на постолју од зелена мрамора. Један део прихода предаће се, по изричној жељи уметнице, друштву за потпору драматских уметника. Многа друштва, па и друштво славне Дузе, обећала су да ће суделовати приликом те свечаности. И Париз, где је уметница славила своје тријумфе, одазваће се прослави талијанској.

(Сликари позоришних декорација) Од како се у модерним позориштима све више даје важност укращавању позорнице, добија већа значаја и радња сликара, који слика декорације и кулисе. Све се више тражи живо и лепо сликање на по-

зорничким кулисама, кортинама и осталим декорацијама. Сад се већ много више захтева од сликара него пре. Нарочито је у том погледу учињен напредак у Енглеској, где се полаже велика важност на сјајно укращавање позорнице. Тако се тамо изумеда нека комбинација, која вешто и лепо спаја и везује сликану са природном декорацијом, тако, да се тиме изазове потпуно права илузија. Та нова метода уведена је већ и у многа француска позоришта. На пр. лепо се гледаоцу очи варају, кад се у комаду „La Samaritaine“ усред сликарских кулиса засади право дрво са вештачким лишћем, или кад се у место насликаных стубова поставе прави стубови од дрвета, који изгледају као мрамор. Шер (Chéret), који је био мајстор у сликању декорација за пределе, увео је први пут ту врсту у комаду „La Jeunesse de Louis XIV.“ у позориште Одеон, где је при ловачком састанку изнесен раст Лудовика Светог у шуми венсанској. То једино дрво била је сва декорација, а у исто време била је позорница покривена ћилимом, који је изгледао као права трава, а чинило се, да су ту траву пси и ловци изгазили. Та је слика чувена по својој сликарској изради и лепоти. Таквом сликарском позорничком потребна је техника и вештина, која се годинама стиче. Такав сликарски уметник мора бити уједно и ваљан цртач и колориста, мора имати уметничког духа и позоришне умешности, мора знати законе перспективе и мора познавати утесај светлости на боје под редовима разних светиљака на позорници. А сликар такав, од кога се траже тако разнолике способности и природна вештина, врло је слабо наплаћен. То се види по званичној тарифи од године 1896., која је утврђена за „Париску оперу“ и „Француско Позориште“. На пр. за сликане пределе плаћа се 4 до 5 франака за метар простора; за архитектуру, за спољашњи изглед дворца и јавних места плаћа се 6 до 8 франака; за унутрашњост палата и цркава до 10 франака; а за фантастичку архитектуру до 12 франака, по метру. Уз то долазе још и трошкови за конструкцију, који износе 1.75 франака. То је заиста мршава наплата за сликаре!

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

54. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претп

Претпоследња представа с обаљеним ценама.

У Новом Саду, у недељу, 27. јануара (9. фебруара) 190

PO ДРУГИ ПУТ:

ПУСТИЊАКОВО ЗВОНО.

Комична опера у 3 чина, - написали Локроа и Кормон, по француском прерадио Ф. Г.
музика од Мањарта. — Редитељ: Динић. — Оркестром управља: А. Освалд.

ОСОБЕ:

Тибо, богат закупник	—	Бакаловић.	Седми	—	Ботић.
Жоржета, његова жена	—	Д. Матејићка.	Осми	—	Слуга.
Белами, драгонски потчасник	—	Добриновић.	Девети	—	Шикопариј.
Силвен, слуга у Тибота	—	Г. У. Јуришић.	Десети	—	Манојловић.
Ружа, сирота сељанка	—	Д. Спасићка.	Прва	—	Д. Васиљев.
Проповедник	—	—	Друга	—	Д. Николић.
Драгонски потчасник	—	Илкић.	Трећа	—	К. Виловч.
Први	—	—	Четврта	—	З. Добрине.
Други	—	—	Пета	—	Л. Вујићић.
Трећи	—	—	Шеста	—	М. Радошев.
Четврти	—	—	Седма	—	М. Тодосит.
Пети	—	—	Осма	—	М. Козловић.
Шести	—	—	драгонац	—	
		Степановић.			

Драгонци. Сељаци и сељанке. Бегунци. — Позорница: Француско планинско село, близу границе. — Време: 1704. пред крај севенског рата.

Силвен — г. Урош Јуришић као гост.

У суделовање војничке музике ц. и кр. 70. пешачке пуковније петроварад

У понедеоник, 28. јануара (10. фебруара): Свечана представа у славу и спомен посмртне сетогодишњице Петра Петровића Његоша, по други пут: „Горски вијенац“. Историја гађај при свршетку XVII. века. Саставио Петар Петровић Његош, владика црногорски. раздела за позорницу удеоио А. Хаџић, музика од Исе Бајића. — „Пролог“, написао др Костић. — „Апотеоза као епилог“, написао Јован Живојновић, музика од Исе Бајић

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ а свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.